

Заблоцька Є.І.

студентка,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ІСТОРИЧНИЙ ЖАНР В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Впродовж історичного часу до сьогодення образотворче мистецтво змінювалося та зазнавало впливу разом з всесвітньою історією. У період класицизму з'явилося виокремлення жанрів за французькою Академією витончених мистецтв. За цією класифікацією історичний жанр уважався вищим, порівняно з портретом і пейзажем. Зокрема, живописець та вчений Леон Баттіста Альберті називав історичний живопис самою благородною формою мистецтва, оскільки при створенні полотна від художника потребувалася значна майстерність, щоби показати взаємодію та емоції всіх

зображених персонажів [2]. Поступово жанр зміцнювався під впливом різних суспільно-важливих подій та набував різних характеристик.

Метою нашого дослідження є узагальнення особливості, провідних характеристик та етапів становлення історичного жанру в образотворчому мистецтві.

Історичний жанр – це найдавніший жанр, який виник в образотворчому мистецтві. Цей жанр передбачає зображення як минулих подій, так і сучасних, які художник вважає значимими та відображує. Історичний жанр може також переплітатися з іншими жанрами образотворчого мистецтва. Наприклад, портретом. Тоді портрет історичної особистості може також розглядатися як також історичний живопис.

Цей жанр виник задовго до того, як у період класицизму французькою Академією витончених мистецтв були виокремлені жанри академічного живопису за ієрархією, а саме високі і низькі. Термін «історична картина» відноситься до будь-якого сюжету, який заснований на реальних подіях, міфології, біблійних текстах. Живописець та письменник Леон Баттіста Альберті [2] називав історичний живопис самою благородною формою мистецтва, оскільки при створенні полотна від художника потребувалася значна майстерність, щоби показати взаємодію та емоції всіх зображених персонажів.

Історичний жанр не обмежується лише живописом з використанням олійних фарб. На ранніх історичних етапах це були монументальні картини, які об'єднували історичну подію з міфологією, як у Стародавній Греції та Римі. Нерідко також ілюстрували військові події, здобутки, повернення після бою з тріумфом [3].

У період середньовіччя історичний жанр взаємодіє з релігійними сюжетами. Історія без релігійних мотивів не дуже цікава головним замовникам – церкві та аристократії. Відповідно, деякі науковці також відносять картини з релігійним сюжетом до історичного живопису [3]. В епоху Відродження цей жанр набув переосмислення: з'явилися світські настрої, сама історія набуває інтересу через художника, бо додалися героїчні сюжети античності. З'явилася велика кількість фресок з біблійними та античними сюжетами, для яких характерний великий формат та багатофігурна композиція. Натомість, в епоху романтизму приділяється увагу сучасним подіям, впливу набувають соціально-політичні проблеми. Наприклад, картина французького художника Ежена Делакруа «Свобода, що веде народ», яка присвячена липневій революції 1830 року, свідком якої був художник [4]. В центрі полотна зображена жінка, яка втілює образ Свободи та веде за собою людей до перемоги. В руці вона тримає прапор Французької революції та рушницю в іншій.

Художники, які були пов'язані з Україною, зокрема, Ілля Рєпін, Микола Ге, Михайло Врубель, Володимир Маковський, Микола

Ярошенко, також зверталися до мотивів історії України, відображали народний побут і краєвиди. Так, значна частина творчості І. Рєпіна належить історії українського мистецтва. Народна тема простежується в картинах «Українська селянка», «У волосному правлінні», «Екзамен у сільській школі», «Протодиякон», «Вечорниці». Українські мотиви займали важливе місце у творчості художника. У майбутньому творчі орієнтири українських живописців в галузі історичного жанру (С. Васильківський, Г. Крушевський, О. Мурашко, О. Сластьон, М. Самокиш) надовго визначила його картина «Запорожці пишуть листа турецькому султану». Як зазначає Т. Ямницька [6], відомо кілька варіантів цієї картини, які знаходяться в різних музеях. Історичній темі також присвячено твори Ф. Красицького, К. Трутовського, М. Пимоненка, які зафіксували на своїх творах сюжети українських обрядів, побут і працю селян, людські стосунки.

У сучасному мистецтві також є актуальною сюжетно-тематична історична картина, наприклад картина української художниці Олени Самойлик «Герої. Майдан», яка відображає важливу подію сучасної історії України [7]. Цікавим прикладом висвітлення історичної події є Всеукраїнський мистецький проект пересувної виставки «Майдан гідності», який виник в рік події. Художниця Марія Ділай об'єднала 18 молодих тернопільських живописців М. Кафтана, М. Ділай, О. Гудиму, Г. Мінчук, О. Якубовську, В. Каритун, О. Семцова, О. Степусишин та О. Шупляка, щоби донести до глядачів дух Майдану та розказати світові про українську революцію гідності [8]. Історичним композиціям сучасних художників властива виразність, на основі якої формується враження, персонажі та предмети, що створюють напружену атмосферу подій.

Отже, історичний жанр – це один із засобів формування культурної ідентичності, національного світогляду, уславлення предків та їх героїзму. Картини цього жанру присвячені зображенню конкретних історичних і суспільних явищ, діяльності видатних осіб. В основу сюжету може бути закладена реальна подія, біблійний мотив, сюжети міфології. Становлення жанру відбулося ще у давні часи і століттями цей жанр вважався найвищим, потребував високого рівня художньої майстерності. Історичний жанр має важливе суспільне значення для людства, він закарбовує всесвітньо важливі події, образи, характерні для певної епохи. Тому і звернення сучасних художників до історичного жанру є актуальним з огляду на формування ідеалів і цінностей суспільства.

Список використаних джерел:

1. Беда Г. В. Словарь специальных терминов живописи : веб-сайт. URL: <https://cosmograph.ru/culture/beda/termin.php>

2. Исторический жанр в картинах художников : веб-сайт. URL: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/istoricheskij-zhanr-v-kartinaх-xudozhnikov-proshlogo>
3. Путеводитель по искусству. Как русская живопись отражает историю : веб-сайт. URL: <https://apple.co/2Zr9VYh>
4. Свобода, що веде народ» : веб-сайт. URL: <https://bit.ly/3D7ThuF>
5. Основы и ценности православия. Византийский иконографический канон : веб-сайт. URL: <http://taketop.ru/articles/gymanit/pravoslavie/vizan-kanon>
6. Ямницька Т. Історія образотворчого і прикладного мистецтва: Український живопис кінця 19–20 століття : веб-сайт. URL: http://arshistorian.blogspot.com/2020/05/19-20_3.html
7. Олена Самойлик «Герої. Майдан»: KyivGallery 2015 р. : веб-сайт. URL: <https://kyiv.gallery/samoilyk-olena/kartyna-heroi-maidan-5788>
8. Майдан гідності на полотнах живописців: Інформаційний центр «Майдан Моніторинг» : веб-сайт. URL: <https://maidan.org.ua/2014/06/majdan-hidnosti-na-polotnah-zhyvopystsiv/>